

Insights into Megillas Eichah Mrs. Aviva Orlian

1. רש"י איכה פרק א

(א) איכה ישבה בדד - ירמיה כתב ספר קינות היא המגלה אשר שרף יהויקים על האח אשר על האש והיו בה שלש אל"ף בית"ת איכה ישבה איכה יעיב איכה יועם שוב הוסיף עליו אני הגבר שהוא שלש אל"ף בית"ת שנ' (ירמיה לו) ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהמה שלש כנגד שלש:

2. ירמיהו פרק לו

(א) ויהי בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיהו מאת יקנוק לאמר (ב) קח לך מגלת ספר וכתבת אליה את כל הדברים אשר דברתי אליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי אליך מימי יאשיהו ועד היום הזה: (ג) אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם למען ישובו איש מדרכו הרעה וסלחתי לעונם ולחטאתם: (ד) ויקרא ירמיהו את ברוך בן נריה ויכתב ברוך מפי ירמיהו את כל דברי יקנוק אשר דבר אליו על מגלת ספר:.....

(כב) והמלך יושב בית החרף בחדש התשיעי ואת האח לפניו מבשרת: (כג) ויהי פקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בקרעו הספר והשלך אל האש אשר אל האח עד תם כל המגלה על האש אשר על האח: (כד) ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל עבדיו השמעים את כל הדברים האלה.... (כז) ויהי דבר יקנוק אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר: (כח) שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את כל הדברים הראשונים אשר היו על המגלה הראשונה אשר שרף יהויקים מלך יהודה:....

(כז) ויהי דבר יקנוק אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר: (כח) שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את כל הדברים הראשונים אשר היו על המגלה הראשונה אשר שרף יהויקים מלך יהודה:

3. דברי הימים ב פרק לה

(כה) ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות בקינותיהם על יאשיהו עד היום ויתנום לחק על ישראל והנם פתובים על הקינות:

4. אוצר מדרשים (אייזנשטיין) פנחס בן יאיר

. למה נכתב כל הספר הזה כסידור כ"ב אותיות שבא"ב? בשביל שיהא הספר הזה מוכן ורגיל לכל ישראל בפייהם כשם שנאמר על השירה הגדולה, ועתה כתבו לכם את השירה וגו' (דברים ל"א).

5. בראשית פרק לז

. (לד) ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים:
(לה) ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם

. רש"י בראשית פרשת וישב פרק לז

(לה) . וימאן להתנחם - אין אדם יכול לקבל תנחומין על החי וסבור שמתו, שעל המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי:

6. רש"י איכה

(ב) בכו תבכה - שתי בכיות על שתי חורבנין:
בלילה - שהמקדש נשרף בלילה דאמר מר לעת ערב הציתו בו את האור, דבר אחר בלילה לילה של בכיית מרגלים בתשעה באב גרמה להם, דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה השומע קולו בוכה עמו:
ודמעתה על לחיה - מתוך שהיא בוכה תמיד:

7. תלמוד בבלי מסכת תמיד פרק ד

כל העוסק בתורה בלילה - **שכינה כנגדו**, שנאמר גקומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה'

8. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ג עמוד א

אמר רב יצחק בר שמואל משמיה דרב: שלש משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי ואומר: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם.

9. איכה רבה (וילנא) פתיחתות

כיון שראה הקב"ה את בית המקדש... באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר אוי לי על ביתי, בני היכן אתם, כהני היכן אתם, אוהבי היכן אתם, מה אעשה לכם התריתי בכם ולא חזרתם בתשובה, אמר הקב"ה לירמיה אני **דומה היום** לאדם שהיה לו בן יחידי ועשה לו חופה ומת בתוך חופתו

10. מדרש זוטא - איכה (בובר) פרשה א

[כב] **עתיך** הקב"ה להפוך תשעה באב לששון ולשמחה, שנאמר כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים (זכריה ח' י"ט), לבנות ירושלים הוא בעצמו ולקבץ גליות ישראל לתוכה, שנאמר בונהירושלם ה' נדחי ישראל יכנס (תהלים קמ"ז ב').

11. מדרש זוטא - איכה (בובר) פרשה א

א"ר יוחנן כל שאינו מתאבל על חורבן ירושלים אינו רואה בשמחתה, וכל המתאבל עליה זוכה ורואה בשמחתה, שנאמר שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה למען תינקו ושבעתם משודתנחומיה למען תמוצו והתענגתם מזיו כבודה (ישעיה ס"ו י' י"א)

13. איכה רבה (וילנא) פרשה א

א איכה ישבה, **שלשה נתבאו בלשון איכה**, משה ישעיה וירמיה, משה אמר (דברים א') איכה אשא לבדי וגו', ישעיה אמר (ישעיה א') איכה היתה לזונה, ירמיה אמר איכה ישבה בדד, א"ר לוי משל למטרונה שהיו לה שלשה שושבינין אחד ראה אותה בשלותה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בניוולה

14. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סו עמוד ב

: אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרן ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה.

15. בראשית פרק לז

. (לד) וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו וַיֵּשֶׁם שֶׁק בְּמַתְּנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל בָּנָו יָמִים רַבִּים: . (לה) וַיִּקְמוּ כָל בָּנָיו וְכָל בְּנֹתָיו לִנְחָמוֹ וַיִּמְאֵן לְהִתְנַחֵם

. רש"י **בראשית פרשת וישב פרק לז**

(לה) . וימאן להתנחם - אין אדם יכול לקבל תנחומין על החי וסבור שמתו, שעל המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי:

15. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב

הנה זה עומד אחר כתלנו, **אחר כותל** מערבי של בית המקדש למה שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדה לא חרבו לעולם עד שיחדשם הקב"ה,

איכה פרק א

(א) אִיכָה יָשְׁבָה בְּדַד הָעִיר רַבְּתִי עִם הַיְתָה כְּאֶלְמָנָה רַבְּתִי בְּגוֹיִם שְׂרָתִי בְּמִדְיָנוֹת הַיְתָה לְמַס: ס
(ב) בָּכוּ תִבְכֶּה בְּלַלָּה וְדַמְעָתָה עַל לַחֲיָה אֵין לָהּ מִנְחָם מִכָּל אֹהֲבֶיהָ כָּל רַעֲיָהּ בְּגָדוּ בָּהּ הִיוּ לָהּ לְאִיבִים: ס
(ג) גָּלְתָה יְהוּדָה מְעֻנִי וּמְרַב עֲבָדָה הִיא יָשְׁבָה בְּגוֹיִם לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ כָּל רֹדְפֶיהָ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים: ס
(ד) דִּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֹלוֹת מִבְּלִי בְּאֵי מוֹעֵד כָּל שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמִין כְּהִנִּיָּה נְאֻנְחִים בְּתוֹלְתֶיהָ נֹגוֹת וְהִיא מֵרָה: ס
(ה) הִיוּ צָרִיהָ לְרֹאשׁ אִיבִיהָ שָׁלוֹ כִּי יִקְוֶה הוֹגָה עַל רֵב פְּשָׁעֶיהָ עוֹלָלֶיהָ הִלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי צָר: ס
(ו) וַיֵּצֵא מִן בַּת מִבְּתָ צִיּוֹן כָּל הַדָּרָה הִיוּ שְׂרִיָּה כְּאִילִים לֹא מִצָּאוּ מְרַעָה וַיִּלְכוּ בְּלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדְף: ס
(ז) זָכְרָה יְרוּשָׁלַם יְמֵי עֲנִיָּה וּמְרוֹדֶיהָ כָּל מַחְמָדֶיהָ אֲשֶׁר הִיוּ מִימֵי קֶדֶם בְּנֶפֶל עַמָּהּ בְּיַד צָר וְאֵין עוֹזָר לָהּ רְאוּהָ צָרִים שָׁחֲקוּ עַל מִשְׁבַּתָּהּ: ס

(ח) חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַם עַל כֵּן לִנְיָדָה הַיְתָה כָּל מַכְבְּדֶיהָ הַזִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֲרוֹתָהּ גַּם הִיא נְאֻנְחָה וְתִשָּׁב אַחֹר: ס
(ט) טְמֵאתָה בְּשׁוּלֵיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרֶיהָ וְתָרַד פְּלֵאִים אֵין מִנְחָם לָהּ רָאָה יִקְוֶה אֶת עֲנִיָּה כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב: ס
(י) יָדוּ פֶרֶשׁ צָר עַל כָּל מַחְמָדֶיהָ כִּי רָאָתָה גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צוּיְתָה לֹא יָבֹאוּ בְּקֶהֶל לָךְ: ס
(יא) כָּל עַמָּה נְאֻנְחִים מִבְּקָשִׁים לָחֵם נִתְּנוּ מִחְמוּדֵיהֶם מַחְמָדֵיהֶם בְּאִכָּל לְהַשִּׁיב נֶפֶשׁ רָאָה יִקְוֶה וְהַבִּיטָה כִּי הִיִּיתִי זוֹלָלָה: ס

(יב) לוא אליכם כל עברי דרך הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי אשר עולל לי אשר הוגה יקוק ביום חרון אפו (יג) ממרום שלח אש בעצמתי וירדנה פרש רשת לרגלי השיבני אחור נתנני שממה כל היום דונה: ס
(יד) נשקד על פשעי בידו שיתרגו עלו על צוארי הכשיל כחי נתנני אדני בידי לא אוכל קום: ס
(טו) סלה כל אבירי אדני בקרבי קרא עלי מועד לשבר בחורי גת דרך אדני לבתולת בת יהודה: ס
(טז) על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם משיב נפשי היו בני שוממים כי גבר אויב: ס

(יז) פִּרְשָׁה צִיּוֹן בִּידֵיהָ אֵין מִנְחָם לָהּ צָוָה יִקְוֶה לִיעֲקֹב סִבִּיבָיו צָרְיו הִיתָה יְרוּשָׁלַם לְנֹדָה בִּיגִיָהֶם: ס
(יח) צָדִיק הוּא יִקְוֶה כִּי פִיהוּ מְרִיתִי שְׁמֵעוּ נָא כָל עַמִּים הָעַמִּים וְרָאוּ מִכְאֹבִי בְתוֹלְתִי וּבְחוּרֵי הַלְכוּ בְשִׁבִי: ס
(יט) קָרָאתִי לַמֵּאֲהָבִי הֵמָּה רְמוּנֵי כֹהֲנֵי וְזִקְנֵי בְעִיר גְּזֵעוּ כִּי בִקְשׁוּ אֲכָל לֶמֶו וְיָשִׁיבוּ אֶת נַפְשָׁם: ס
(כ) רָאָה יִקְוֶה כִּי צָר לִי מֵעִי חֲמַרְמְרוּ נִהַפְּךְ לִבִּי בְקַרְבִּי כִּי מָרוּ מְרִיתִי מִחוּץ שִׁכְלָה חָרַב בְּבֵית כְּמוֹת: ס
(כא) שְׁמֵעוּ כִּי נֶאֱנַחָה אֲנִי אֵין מִנְחָם לִי כָל אִיבֵי שְׁמֵעוּ רַעְתִּי שָׁשׂוּ כִּי אֶתָּה עֲשִׂיתָ הַבֵּאת יוֹם קָרָאתָ וַיְהִי כְמוֹנִי:
(כב) תְּבֹא כָל רַעְתֶּם לְפָנַי וְעוֹלָל לֶמֶו כְּאֲשֶׁר עוֹלָלָת לִי עַל כָּל פְּשָׁעֵי כִּי רַבּוֹת אֲנַחְתִּי וּלְבִי דָוָי: פ

איכה פרק ב

(א) אֵיכָה יַעֲיֵב בְּאִפּוֹ אֲדָנִי אֶת בַּת צִיּוֹן הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא זָכַר הַדָּם רִגְלָיו בְּיוֹם אִפּוֹ: ס
(ב) בַּלַּע אֲדָנִי לֹא וְלֹא חָמַל אֶת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב הִרְס בְּעִבְרָתוֹ מִבְּצָרֵי בַת יְהוּדָה הִגִּיעַ לְאֶרֶץ חַלָּל מִמַּלְכָה וּשְׂרִיָהֶם
(ג) גָּדַע בְּחַרְי אֶף כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל הִשִּׁיב אַחֲרוֹר יְמִינוּ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיִּבְעַר בְּיַעֲקֹב כְּאִשׁ לְהִבָּה אֲכָלָה סִבִּיב: ס
(ד) דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב נֹצֵב יְמִינוּ כְּצָר וַיְהִרֵג כָּל מַחְמַדֵּי עֵין בְּאֵהָל בַּת צִיּוֹן שִׁפָּךְ כְּאִשׁ חֲמַתּוֹ: ס
(ה) הִיָּה אֲדָנִי כְּאוֹיֵב בַּלַּע יִשְׂרָאֵל בַּלַּע כָּל אֲרָמְנוֹתֶיהָ שַׁחַת מִבְּצָרָיו וַיִּרַב בְּבַת יְהוּדָה תֵּאֲנִיָה וְאֲנִיָּה: ס
(יג) מָה אֶעֱיֹדךָ מָה אֲדַמָּה לָךְ הַבַּת יְרוּשָׁלַם מָה אֲשׁוּהָ לָךְ וְאֲנַחְמָךְ בְּתוֹלַת בַּת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל כִּיָּם שִׁבְרָךְ מִי יִרְפָּא לָךְ:
(יח) צָעַק לִבָּם אֵל אֲדָנִי חוֹמַת בַּת צִיּוֹן הוֹרִידִי כִּנְחָל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֵל תִּתְּנִי פּוֹגַת לָךְ אֵל תִּדְּם בַּת עֵינֶיךָ: ס
(יט) קוֹמֵי רַנִּי בְּלִיל בְּלִילָה לְרֹאשׁ אֲשִׁמְרוֹת שִׁפְכֵי כְּמִים לְבָךְ נִכַח פְּנֵי אֲדָנִי שְׂאֵי אֵלָיו כְּפִיךְ עַל נֶפֶשׁ עוֹלָלֶיךָ
הָעֲטוּפִים בְּרַעַב בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת:

איכה פרק ג

(א) אֲנִי הִגְבַר רָאָה עָנִי בְשִׁבְט עִבְרָתוֹ: (ב) אוֹתִי נִהַג וַיִּלְךְ חֲשָׁךְ וְלֹא אוֹר:

(יח) וְאָמַר אֲבָד נִצְחִי וְתוֹחַלְתִּי מִיִּקְוֶה:
(כ) זָכוֹר תִּזְכֹּר וְתִשְׁיַח וְתִשׁוּחַ עָלַי נֶפְשִׁי:
(כב) חֲסִדֵי יִקְוֶה כִּי לֹא תִמְנוּ כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו:
(כד) חֲלָקֵי יִקְוֶה אֲמָרָה נֶפְשִׁי עַל פֶּן אוֹחִיל לוֹ: ס
(כו) טוֹב וַיְחִיל וְדוּמָם לְתִשׁוּעַת יִקְוֶה:
(כח) יֵשֵׁב בְּדָד וַיִּדָּם כִּי נָטַל עָלָיו
(ל) יִתֵּן לְמַכְהוּ לְחֵי יִשְׁבַע בְּחִרְפָּה: ס
(לב) כִּי אִם הוֹגֵה וְרַחֵם כָּרַב חֲסִדוֹ חֲסִדָיו:
(לג) כִּי לֹא עָנָה מַלְבּוֹ וַיִּגָּה בְּנֵי אִישׁ:
(לה) לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט גְּבַר נִגְדַּת פְּנֵי עֲלִיוֹן:
(לז) מִי זֶה אָמַר וְתִהִי אֲדָנִי לֹא צָוָה:
(לט) מָה יִתְאוּנָן אָדָם חֵי גְבַר עַל חֲטָאוֹ חֲטָאיו: ס
(יט) זָכַר עָנִי וּמְרוּדִי לַעֲנָה וְרֹאשׁ:
(כא) זֹאת אֲשִׁיב אֵל לְבִי עַל פֶּן אוֹחִיל: ס
(כג) חֲדָשִׁים לְבַקְרִים רִבָּה אֲמוֹנְתְךָ:
(כה) טוֹב יִקְוֶה לְקוֹן לְנֶפֶשׁ תִּדְרָשְׁנוּ:
(כז) טוֹב לְגְבַר כִּי יִשָּׂא עַל בְּנֵעוּרָיו: ס
(כט) יִתֵּן בְּעַפְרָה פִּיהוּ אוֹלֵי יֵשׁ תִּקְוָה:
(לא) כִּי לֹא יִזְנַח לַעוֹלָם אֲדָנִי:
(לג) כִּי לֹא עָנָה מַלְבּוֹ וַיִּגָּה בְּנֵי אִישׁ: ס
(לד) לְדַכָּא תַּחַת רִגְלָיו כָּל אֲסִירֵי אֶרֶץ:
(לו) לַעוֹת אָדָם בְּרִיבוֹ אֲדָנִי לֹא רָאָה: ס
(לח) מִפִּי עֲלִיוֹן לֹא תִצָּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב:
(מ) נַחֲפָשָׁה דְרַכִּינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה עַד יִקְוֶה:

איכה פרק ד

(א) אֵיכָה יוֹעַם זָהָב יִשְׁנָא הַפֶּתֶם הַטּוֹב תִּשְׁתַּפְּכֶנָה אֲבָנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת: (ב) בְּנֵי צִיּוֹן הַיִּקְרִים הַמִּסְלָאִים
בְּפֹז אֵיכָה נַחֲשָׁבוּ לְנִבְלֵי חֶרֶשׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר: ס (ג) גַּם תַּנִּין תַּנִּיִּם חֲלָצוּ שָׂד הַיְנִיקוּ גוּרִיהֶן בַּת עַמִּי לְאֲכֹזֵר כִּי
עֲנִים כְּעֲנִים בְּמַדְבָּר: ס (ד) דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֵל חֲכוּ בְצִמָּא עוֹלָלִים שְׂאֵלוּ לְחֵם פֶּרֶשׁ אֵין לָהֶם

איכה פרק ה

(א) זָכַר יִקְוֶה מָה הִיָּה לָנוּ הַבֵּיט הַבֵּיטָה וְרָאָה אֶת חֲרַפְתָּנוּ:

(כ) לְמָה לְנִצַּח תִּשְׁכַּחְנוּ תַעֲזַבְנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: (כא) הִשִּׁיבְנוּ יִקְוֶה אֵלֶיךָ וְנִשׁוּב וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יְמִינוּ כְּקֹדֶם:
(כב) כִּי אִם מֵאֵס מֵאִסְתָּנוּ קִצְפַּת עָלֵינוּ עַד מָאֵד